

Stanowiska purchawicy olbrzymiej *Langermannia gigantea* w Polsce Środkowej

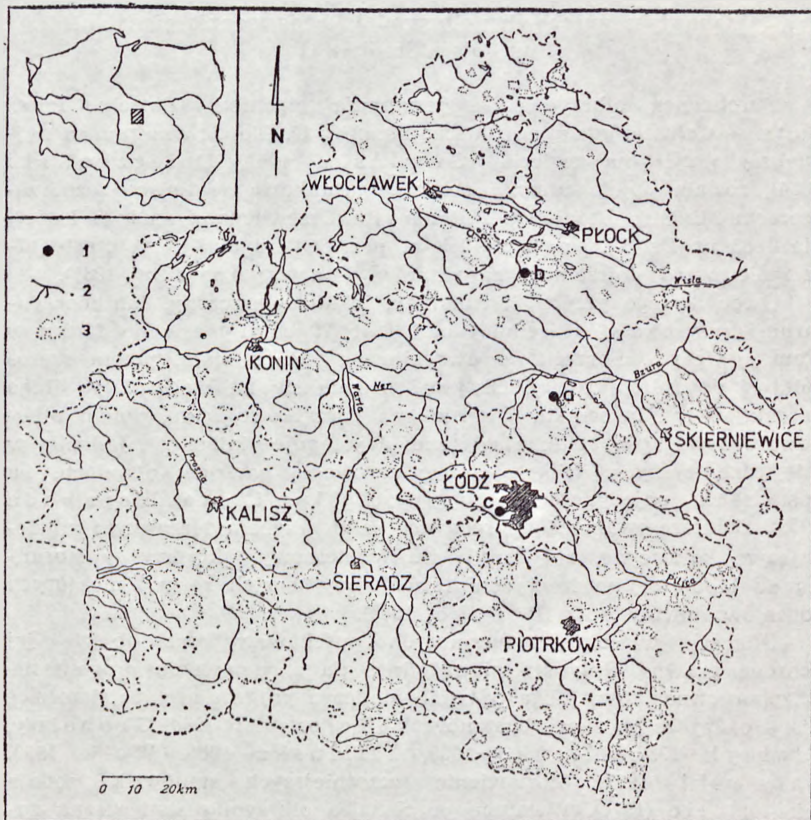
Purchawica olbrzymia *Langermannia gigantea* (Batsch: Pers.) Rostk. = *Calvatia gigantea* (Batsch: Pers.) C. G. Lloyd., uważana za największy grzyb na świecie (Gumińska 1961, Dzięczkowski 1964), została objęta prawną ochroną gatunkową w Polsce rozporządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 kwietnia 1983 r. (Dz. U. Nr 27 z 1983 r., poz. 134), z uwagi na częste niszczenie przed dojrzaniem zarodników (Ławrynowicz 1981).

Owocnik tego grzyba jest kulisty, lekko spłaszczony, lub nieregularnie gruszkowaty, o średnicy od 10 do 70 cm i masie do 20 kg w stanie świeżym. Początkowo owocnik ma barwę białą, potem szarozółtawą do żółtobrazowej. Okrywa rozpada się na duże płyty, długo pozostające na owocniku. Wnętrze ma początkowo białe, potem oliwkobrazowe, gąbczaste, elastyczne. Występuje latem i jesienią w miejscach żyznych, wilgotnych, w zaroślach, parkach, ogrodach, na pastwiskach, pojedynczo lub w grupach (Gumińska Wojewoda 1985). Zainteresowano się purchawicą jako grzybem leczniczym zawierającym kalwacynę, antybiotyk mukoproteinowy, aktywny w stosunku do laboratoryjnych grzyzoni i hamujący u nich rozwój niektórych rodzajów nowotworów (Beneke 1963).

Odkrycie właściwości leczniczych purchawicy oraz objęcie jej ochroną prawną wpłynęły niewątpliwie na zahamowanie procesu niszczenia owocników. Mogą o tym świadczyć pojawiające się doniesienia o odkryciu jej nowych stanowisk (Kołowski 1980, Grobelny, Ptaszyk 1983, Mieńko 1983, Flisińska 1985, Wołk 1990, Zabawski 1991). Zestawienie wcześniejszych stanowisk podaje Skirgiełło (1970). W sumie purchawica olbrzymia stwierdzona została w Polsce na ponad pięćdziesięciu stanowiskach. Na mapie rozmieszczenia purchawicy w Polsce widzimy, że brak jej stanowisk w centrum kraju, szczególnie na północ od Łodzi. Dlatego warto odnotować odkryte ostatnio stanowiska *Langermannia gigantea* w Polsce Środkowej (ryc. 1). Są to:

Psary (gm. Bielawy, woj. skierniewickie) — PGR w pobliżu szosy Głowno—Bielawy, na grobli otaczającej hodowlane stawy rybne obserwowano tego grzyba przez dwa sezony wegetacyjne (1992, 1993), na powierzchni około 40 m². We wrześniu 1992 r. znaleziono 5 owocników dojrzałych, wysypujących zarodniki, natomiast w sierpniu 1993 r. znaleziono 11 owocników, które zostały uszkodzone przed wytworzeniem zarodników. Największe osobniki osiągnęły wymiary: obwód 73—81 cm, średnica 24—28 cm, wysokość 22—24 cm.

Legarda (gm. Gostynin, woj. płockie — dolina Osetnicy). Trawiasta skarpa doliny. Niedojrzałe owocniki znaleziono w lipcu 1993 r. Wy-

Ryc. 1. Nowe stanowiska purchawicy olbrzymiej: 1 — stanowiska: a — Psary, b — Legarda, c — Łódź; 2 — rzeki, 3 — lasy. — New localities of *Langermannia gigantea*: 1 — localities: a — Psary, b — Legarda, c — Łódź; 2 — rivers, 3 — forests

miary owocnika: obwód 84 cm, średnica 28 cm, wysokość 22 cm. Zebrał W. Pisarek.

Łódź — Ogród Botaniczny oraz teren bezpośrednio sąsiadujący, w sierpniu 1993 r. Kilkanaście owocników zostało zerwanych przed osiągnięciem dojrzałości. Zebrał T. Kurzac.

Zaniechanie przedwczesnego zrywania i niszczenia owocników może przyczynić się do wzrostu populacji purchawicy w Polsce. Na terenie byłej NRD grzyb ten był notowany od 1786 r., a obecnie należy do grzybów pospolitych (Kreisel 1990).

Joanna Żelazna-Wieczorek

PIŚMIENNICTWO

Beneke E. S. 1963. *Calvatia, calvacin and cancer*. Mycologia 55: 257—270.

Dzięczkowski A. 1964. *Chrońmy purchawkę olbrzymią*. Przynr. Pol. 12: 10.

Flisińska Z. 1985. *Stanowiska purchawicy olbrzymiej Langermannia gigantea na Lubelszczyźnie*. Chrońmy Przynr. Ojcz. 41, 6: 55—56.

Grobelny S., Ptaszyk J. 1983. *Stanowisko gwiazdosza czarnogłowego Geastrum melanocephalum i purchawicy olbrzymiej Langermannia gigantea w okolicy Obrzycka*. Chrońmy Przynr. Ojcz. 39, 3: 64—69.

Gumińska B. 1961. *Purchawka olbrzymia — największy grzyb na świecie*. Chrońmy Przynr. Ojcz. 17, 5: 16—18.

Gumińska B., Wojewoda W. 1985. *Grzyby i ich oznaczanie*. PWRiL, Warszawa.

Kołowski H. 1980. *Występowanie purchawicy olbrzymiej Langermannia gigantea w Warcinie w województwie śląskim*. Chrońmy Przynr. Ojcz. 36, 5: 52—54.

Kreisel H. 1990 (1991). *Increasing frequency of some nitrophilous macromycetes in the German Democratic Republic*. In: Conservation of Fungi and other Cryptogams in Europe (eds. Jansen E. J. and Ławrynowicz M.). LTN, Science Tracks 18: 63—67.

Ławrynowicz M. 1981. *Ochrona gatunkowa grzybów*. Przynr. Pol. 10: 26—27.

Mieńko W. 1983. *Stanowisko purchawicy olbrzymiej Langermannia gigantea w Strzebielinku Lęborskim w województwie gdańskim*. Chrońmy Przynr. Ojcz. 39, 1—2: 62—63.

Skirgiełło A. 1970. *Materiały do poznania rozmieszczenia geograficznego grzybów wyższych w Europie*. III, Acta Mycol. 6, 1: 116—117.

Wołk K. 1990. *Purchawica olbrzymia Langermannia gigantea w Puszczy Boreckiej, w Dobie koło Giżycka i w Toruńskim*. Wszechświat 4—5 (91): 74—75.

Zabawski J. 1991. *Stanowiska purchawicy olbrzymiej Langermannia gigantea w zachodniej i północno-zachodniej Polsce*. Chrońmy Przynr. Ojcz. 47, 4: 72—75.